

OMWENTELINGEN

24 mei 1974

Goedenavond, vrienden.

Wij zijn niet alwetend of onfeilbaar. Denkt dus zelf na over al wat gebracht wordt. Ons onderwerp van heden dient van meer actuele aard te zijn. Ik koos daarvoor als onderwerp:

OMWENTELINGEN

Het is duidelijk dat de veranderingen in de maatschappij zich op dit ogenblik met nadruk op extremisme overal doorzetten. Wanneer wij de situatie goed bezien is één bepaald verschijnsel wel bijzonder opvallend.

U realiseert zich mogelijk niet, dat op uw wereld in 27 belangrijkere staten op dit ogenblik het leger aan het bewind is, uiterlijk of feitelijk. Ik rekende hierbij niet de kleinere staten mee die nog tot het een of andere koloniaal verband behoren. Dit betekent dat niet alleen gouvernement, maar ook revolutie meer en meer in handen gekomen zijn van militaire machthebbers. Vooral het laatste doet wonderlijk aan, omdat het leger overal de meer behoudende kant van de maatschappij vertegenwoordigt om niet te zeggen: een orde-begrip met fascistische neigingen. Een dergelijk ordebegrip kan alleen binnen een leger functioneren tegenover een bewind, vooral tegen een rechts bewind, wanneer dit in feite wanorde vertegenwoordigt.

Een voorbeeld hiervan hebben wij kortgeleden kunnen zien in Portugal. Hier was immers de economische toestand dermate slecht, de mogelijkheid tot het ontvangen van een redelijke opvoeding en de mogelijkheid voor de meerderheid een redelijke welvaart te genieten zó miniem, dat zelfs het leger dit onaanvaardbaar achtte en wilde ingrijpen. Nu jubelt eenieder dat eindelijk de democratie in dit land is binnengetreten. Persoonlijk ben ik echter geneigd het woord democratie tussen aanhalingstekens te plaatsen in dit geval. Het zal ook u duidelijk zijn dat de werkelijke conflicten hier nog moeten komen. Er moest een langdurig zich handhavend bewind worden weggejaagd. Maar er zijn allereerst nog vele aanhangers van dit bewind in en buiten het land actief, gesteund door zeer kapitaalkrachtige groepen die zullen trachten iets van hun macht terug te veroveren.

In de tweede plaats: een volk dat lang onder druk heeft gestaan en opeens enige vrijheid krijgt, kent geen perken meer. Een aardig voorbeeld daarvan is de wijze waarop men in Portugal op het ogenblik opeens en overal voor loonsverhogingen ijvert zonder rekening te houden met de mogelijkheden. Op zich zijn de eisen die men stelt niet ongerechtvaardigd. Het is alleen duidelijk dat in de huidige situatie een werkelijke vermeerdering van de welvaart voor het volk eerst redelijk haalbaar is over rond 3 à 4 jaren, want er is in dit land sprake van een enorme oorlogslast die nog steeds bestaat, terwijl het vorige gouvernement grote schulden achterliet die eveneens voldaan dienen te worden. Daarnaast is het voor dit land belangrijk verder in de internationale handel zijn rol te spelen, of deze zelfs uit te breiden, want Portugal kan zich niet van de rest van de wereld afsluiten en alleen uit eigen middelen leven. Vele conflicten van het ogenblik hebben de neiging zich uit te breiden, vele eisen hebben een te extreem karakter, terwijl uiterst linkse krachten bovendien een te snelle verandering van verhoudingen na streven. Dit zal mogelijk reeds binnen korte tijd een nieuw ingrijpen van het leger naar ik vrees, onvermijdelijk maken. Wat betreurenswaardig zou zijn.

Een geheel andere vorm van ingrijpen hebben wij gezien in Chili. Hier worden wij geconfronteerd met een man die aan onze kant vertoeft: Allende. Deze man wil het beste voor zijn volk, maar begrijpt één ding kennelijk niet: Een land, dat in opvoeding en opzet niet democratisch is en nooit werkelijk geweest is, kun je geen democratische vorm van revolutie geven.

Het gevolg is, dat hij zijn tegenstanders te grote vrijheden toestond en zo situaties in het leven riep, die een ingrijpen van een militaire junta onvermijdelijk maakten. Men kan nu zeggen dat alles wat die junta doet, verkeerd is. Aan de andere kant zal men moeten toegeven dat deze junta, zij het met verkeerde en te harde middelen, alles doet om opnieuw orde in dit land te scheppen, zodat enige welvaart althans voor een deel van het volk mogelijk zijn zal. Onder Allendes bewind teerde men zo snel alle middelen in, dat voor niemand welvaart bereikbaar zou zijn. Met alle respect voor Allende moet immers worden toegegeven dat zijn land binnen de kortste keren failliet zou zijn geweest, dankzij de te principiële benadering van alle handelsrelaties met de westelijke landen.

Ook in Brazilië zien wij een sterk militaristisch aandoend bewind, waarin eveneens het leger en de gewapende macht de hoofdrol spelen. Hier hebben wij te maken met een land dat tot voor zeer korte tijd paternalistisch door een kleine groep van bezitters werd geregeerd. Er is hier altijd een zeer sterke tegenstelling geweest tussen bezittenden en niet-bezittenden. Wanneer je op een gegeven ogenblik een redelijke vrijheid probeert te scheppen - wat inderdaad het geval is geweest - zo blijkt dat degenen in het gewone volk die deel willen hebben aan gezag en welvaart, niet over de daartoe nodige middelen beschikken. Wat men nodig heeft in Brazilië om tot een werkelijke verandering van omstandigheden te komen, is geen revolutie en geen democratie, maar vele en goede scholen voor de armsten.

Uit de door mij gegeven enkele beelden wordt wel duidelijk, dat de militaire machten overal steeds weer vooral optreden als handhaver van de orde. Dat de middelen, die men daartoe gebruikt, niet altijd even fijn en democratisch zijn, ligt in het wezen van een legermacht. U hebt een zeer democratisch land. Toch bestaan in bepaalde eliteonderdelen van uw leger gebruiken, die men niet bepaald fijnzinnig, eerlijk of democratisch kan noemen. Men kan dergelijke gebruiken niet bepaald menselijk noemen naar mijn bescheiden mening. De begrippen orde en militair zijn praktisch overal een en hetzelfde. De vraag is nu maar, welk begrip van orde er bij een bepaalde groep militairen overheerst. In vele landen is dit een alles overtreffende vraag. Een militair kan n.l. uitgaan van het standpunt dat er een bepaalde ideale leefwijze bestaat, die ten koste van alles verdedigd of bereikt dient te worden. Dan zegt deze macht: Zo en geheel niet anders moeten de zaken verlopen.

Een voorbeeld van een man, die uit dergelijke overwegingen door middel van het leger opzij werd gezet, is Khadaffi. Deze werd uitgeschakeld omdat zijn idealisme niet paste bij de begeerde ontwikkeling en toestand. Daar hij zich liet schuiven, mocht hij uiterlijk een deel van zijn macht en positie handhaven. Maar het leger is verdeeld hier en aarzelt nog steeds, of men welvaart dan wel eer en roem zal kiezen voor het land. In Libanon en Syrië zien wij op het ogenblik overwegingen van soortgelijke aard eveneens die een verdeeldheid onder de gewapende macht veroorzaken. In Libanon schijnt de keuze alsnog in de richting te gaan van roem, eer en prestige, waarbij dezen meer waard zijn dan eerbied voor eigen leven of het leven van anderen, ook eigen burgers. Welvaart is iets, wat men probeert te winnen door een steeds verhogen van eigen aanzien als leger. Wat een voorbeeld is van een extremisme, waarbij de werkelijkheid minder telt dan bepaalde denkbeelden. Maar ook hier blijken het, zoals bijna overal, jongere officieren te zijn die bij bepaling van de koers van het leger een hoofdrol gaan spelen.

Dat is trouwens ook in Egypte het geval geweest, terwijl Sadat op het ogenblik sterk in zijn vrijheid van handelen beperkt wordt door de invloed van een dergelijke groep jongere officieren. Bij dit alles dient men te bedenken, dat de jongeren ook onder de officieren zijn opgegroeid in een wereld, die toch in verhouding tot het verleden veel vrijer van opvattingen werd en een veel groter overzicht mogelijk maakte. Het is een wereld die redelijk denken mogelijk maakt en voor eenieder een kennismaken van feiten mogelijk maakt. Het is in deze wereld, waarin religieuze overtuigingen de neiging hebben zich tot extremisme te ontwikkelen bij degenen die hun leer belangrijker vinden dan de feiten. Want zij kunnen niet voorkomen dat zij met de feiten steeds weer geconfronteerd worden. In andere gevallen maakt de beslotenheid van het religieuze groepsdenken plaats voor een beter begrip voor eigen bestaan en voert het tot pogingen anderen te begrijpen, ook wanneer hun geloof of hun levenswijze sterk verschillen van het vanouds geleerde.

Een toenemende afkeer van alle onnodig geweld zien wij dan ook in alle legers, waar deze laatste benadering van het bestaan een deel van de officieren heeft bereikt. Daar kan men niets meer voelen voor een absolutistische leefwijze, waarbij eigen denken uitgeschakeld moet worden en het apparaat - om een Russische aanduiding te gebruiken - het enig belangrijke is. De Russen hebben voor mensen, die zo denken, overigens een mooie naam. Zij noemen de mensen die instellingen hoger achten dan mensen, apparatniks. Een profetische aanduiding. Want door dergelijke apparatniks komt het apparaat vaak tot niks. Wanneer je uit wilt gaan van een bureaucratie of een technocratie komt er al snel een moment, waarop de mens alleen nog maar een middel is, terwijl het plan het enige werkelijk belangrijke schijnt te zijn.

Gelukkig zien wij in steeds meer legers een verzet tegen deze mentaliteit ontstaan; kenmerkend bv. voor deze verandering van visie bij vele officieren is een niet publiek gemaakt verschil van mening, dat op het ogenblik speelt bij de marine, de green berets, kortom bij de hardste stoottroepen in de USA. Hier hebben n.l. de jongere officieren gekozen tegen Nixon, terwijl oudere en hogere officieren vasthouden aan de stelling "macht voor alles" en gekozen hebben voor Nixon. Tot op heden is het hierdoor niet mogelijk dat deze troepen, op welke wijze dan ook, ingezet worden om in dit politieke geschil een beslissing te brengen en voor ons in de geest is het zeer interessant te zien, hoe dit alles zich ontwikkelt. Het is immers denkbaar dat zich hier een interne revolutie aan het afspelen is, die directe invloed zal hebben op de houding en mogelijk zelfs op de bezetting van het Pentagon, waarop Nixon overweegt in laatste instantie een beroep te doen om zijn macht te handhaven. Maar daar hiervan waarschijnlijk weinig of niets openbaar zal worden, zal u dit minder interesseren. De geestelijke achtergronden zijn belangrijker en komen ook duidelijker naar voren. De vraag die voor velen n.l. nu een belangrijke rol speelt, ook onder de legerofficieren, is: Leef je om iets in stand te houden of leef je, om tezamen met anderen iets te zijn. Het is deze keuze die gemaakt zal worden en het is deze probleemstelling die een grote rol speelt in alle landen, waar het leger op het ogenblik de hoofdrol speelt.

Een oplossing hiervoor treffen wij aan in China. Hier is het leger n.l. niet alleen een verdedigings- en aanvalsapparaat, maar werd het daarnaast tot een belangrijke sociale dienst. Overall, waar hulp nodig is en legerspecialisten of soldaten gebruikt kunnen worden, helpt het leger. Moet een oogst worden ingehaald en zijn er te weinig mensen daarvoor beschikbaar: soldaten worden tijdelijk tot landarbeiders. Moet een fabriek gebouwd worden en heeft men technici nodig: het leger stelt dezen beschikbaar. Je krijgt hier dus te maken met een integratie van het leger in het volk. Ik meen dat deze integratie zich door zal zetten, en ook in andere landen op de voorgrond zal gaan komen. Ik kan mij voor uw land bv. het volgende voorstellen: Een groot deel van de tijd die men in een leger doorbrengt, wordt ook bij u voorlopig besteed aan het ijverig nietsdoen, dan wel het verrichten van taken die men allang en beter gedaan had, zodat zij overbodig zijn. Maar in uw land is een tekort aan ordehandhavers en bewakers. Dit zal wel een eerste begin van de integratie kunnen worden, want het leger zal vele dergelijke diensten overnemen die nu in handen zijn van politie of zelfs particulieren. Ik denk hierbij aan bewakingsdiensten van bv. ambassades, maar ook aan patrouillediensten in buurten, waar straatgeweld meer dan normaal pleegt op te treden.

Tot op heden ziet men het leger wel uitrukken, wanneer er bv. sprake is van bosbranden e.d., of kinderen vermist worden, waarnaar in bv. bossen gezocht moet worden. Dit zijn diensten in de civiele sector. Waarom zou het leger dan niet uit kunnen rukken, wanneer het bv. nodig is meer dan normaal persoonlijk het verkeer te regelen bij grote drukte? Men heeft immers een MP, die in dit opzicht redelijk geschoold is en voor dergelijke burgerklusjes best te gebruiken zou zijn. Ik noem slechts enkele punten. Maar zou men zich niet kunnen voorstellen dat de buitenbewaking van gevangenen in handen komt van het leger? Dan houdt men voldoende personeel over voor de binnenbewaking en is een beter benaderen van de gevangenen mogelijk. Deze laatste functie zou niet door mensen van het leger waargenomen kunnen worden, omdat een leger immers altijd onmiddellijk voor inzet beschikbaar dient te zijn. Men realiseert zich mogelijk wel, hoeveel het leger heeft volbracht voor de burgers tijdens de overstromingsramp in Zeeland. Hier is duidelijk geworden dat het leger onder omstandigheden goed, juist en met alle nodige materieel in kan grijpen en voorzieningen juist weet te treffen, die normaal tot de

taken van de burgerij heten te behoren. Waarom dat leger dan ook niet ingezet bij het volbrengen van taken voor de gemeenschap, die nu veel duurder en in vaak langere tijd door burger-ondernemers worden volbracht? Het leger beschikt over genoeg mensen om dit te doen, zonder zijn eigen taken uit het oog te verliezen, terwijl de manschappen een betere training en grotere vaardigheid plus een gevoel van zinrijkheid in hun taak zouden verkrijgen.

Maar het zou mij te ver voeren om op alle problemen die hierbij nu een rol schijnen te spelen, in te gaan. Ik geloof in ieder geval niet zo erg in de democratie die zich uit in het recht om te schreeuwen. Ik heb overigens niets tegen het schreeuwen, wanneer dit in de mode is en heb gehoord dat dit nu het geval is, daar zelfs de moderne muziek grotendeels nog uit schreeuwen bestaat. Wel meen ik, dat het recht dat je hebt om iets waar te maken en om eigen invloed te doen gelden, afhankelijk moet zijn van je prestaties en niet alleen gebaseerd mag zijn op je vermogen tot luidruchtigheid. Iets, wat in steeds meer landen door zal gaan klinken. De methoden die men nu gebruikt om dit door te drukken, zijn overigens niet altijd prettig en voeren tot misbruiken. Ik denk hierbij bv. aan de Braziliaanse "engelen des doods", een zogenaamd onofficiële organisatie, die oorspronkelijk alleen bestond om aanslagen op politiemensen te wreken, wanneer geen wettelijk bewijs te leveren viel, maar die langzaam maar zeker een soort politiek terreurwapen is geworden, waarmee men politieke tegenstanders in bedwang denkt te houden en desnoods uit te roeien.

Maar kijk nu eens naar Portugal, waar reeds nu op soortgelijke wijze gemanoeuvreerd wordt met geheime groepen. De politieke politie is weg, dat is waar. Maar gelijktijdig heeft men reeds een geheim informatiecursus geformeerd. Op het ogenblik beperkt men zich tot het vastleggen van informatie over alle op de voorgrond tredende personen. Verder is tot op heden niets van een optreden van deze groepen gebleken, maar dat zou snel kunnen veranderen. Nederland heeft iets dergelijks: de BVD, die het lelijke eendje is onder de geheime diensten, een cv2-tje, dat het onder omstandigheden toch nog heel aardig doet, ook wanneer het gaat om het verzamelen van gegevens over eigen burgers.

Een ander voorbeeld is de eigen politiedienst, zoals die op het ogenblik nog steeds gehanteerd wordt door het Witte Huis. Dit beschikt over een onafhankelijk informantennet van rond 20.000 personen en had een eigen corps dat in kon grijpen en verbindingen kon leggen met andere organisaties, waarin de leden van dit corps waren geïnfilteerd van rond 1200 personen, een eigen gewapend corps bestaande uit rond 150 scherpschutters op alle wapenen, dat geheel los staat van CIA e.d. en niet openbaar in verschijning pleegt te treden, plus een eigen staf met computer van rond 50 personen, die bekwaam zijn in allerhande zaken tot intriges toe.

Ook in Duitsland bestaan op het ogenblik politieke geheime diensten, die zo nodig over wapenen kunnen beschikken: tot nu toe bestaan er drie, onafhankelijk van elkaar, werkende voor verschillende partijen en niet officieel. Deze diensten worden in standgehouden door partijen en vooral door de kapitaalsbelangen, die daarachter schuilgaan. Deze groepen zijn eveneens in staat, dankzij een ruime bezetting - geschat voor de drie tezamen rond 600 actieve leden plus grote informantennetten - middels o.m. afpersing en sabotage, de politiek van dit land te beïnvloeden en zelfs zo nodig tijdelijk te beheersen. Wat betekent dat men ook in staat is het volk te misleiden, waar men dit begeert. In uw land is men nog niet zover, maar in Nederland gelooft men nog in optochten naar het Binnenhof. Binnenkort zal men daar volgnummers moeten trekken om naar binnen te mogen en beperkte tijd zijn leuzen daar te mogen schreeuwen.

In zeer vele landen bestaat dus geheime politie. Dat deze soms vergaande macht bezit, zal voor niemand een verrassing zijn. Denk maar eens aan Turkije en Griekenland. Indien men zich realiseert hoe sterk de geheime diensten zijn die in wezen tegen eigen volk gericht zijn, zoals bv. in India, hoef ik u daarover verder niets meer te vertellen. Maar dat men deze dingen noodzakelijk acht, doet de vraag rijzen, wat er eigenlijk aan de hand is. Er is een omwenteling gaande. Deze omwenteling wordt bepaald door wat ik 'de kreet der onbekwamen' wil noemen. De onbekwamen eisen voor zich rechten en macht op, maar zijn niet in staat de macht juist uit te oefenen. Zij hebben idealen, maar kunnen die niet normaal waarmaken. Zij doen beloften die eerlijk gemeend zijn, doch die vergeten moeten worden zodra men aan de macht is, omdat men

anders geheel geen mogelijkheden meer heeft. De onbekwamen zijn vooral de laatste 20 jaren overal steeds verder op de voorgrond getreden. Deze onbekwamen nu hebben daardoor een soort maatschappelijk niemandsland geschapen.

Wanneer ik bv. de studentenwereld in uw land bezie, zo beschouw ik deze jongeren als een soort niemandsland. Er zijn natuurlijk bonafide studenten die hard werken ook, al doen zij mee aan vele betogingen en demonstraties, maar er zijn ook minder bonafide studenten die zich voornamelijk schijnen te trainen als agitatoren; er zijn bijlopers, die op de een of andere wijze een college meelopen, zo nu en dan wat excursies meemaken en voor de rest hun studentzijn gebruiken als een alibi tegenover de maatschappij. Maar al deze mensen vallen niet onder de burgermaatschappij en behoren evenmin geheel tot de machten die zich elders in de maatschappij doen gelden. Zij staan overal tussenin. Soortelijke wereldjes van jongeren kunt u in alle landen aantreffen. Zelfs in landen als Spanje en Argentinië of Venezuela treft u deze maatschappelijke stukjes niemandsland aan. Een uitzondering vormen misschien enkele kleine negerstaten, waar de jongeren deel worden van het establishment. Maar zelfs hier is dit toch eerder een uitzondering dan een regel.

Daar deze jongeren dus in feite buiten de maatschappij staan, ondanks al hun pogingen, en deel uitmaken van een niemandsland, in een tijd dat zij voor iets dergelijks zeer gevoelig zijn, ondergaan zij allerlei geestelijke spanningen, die soms vernietigend voor een jonge mens kunnen zijn, maar in andere gevallen juist een gelegenheid scheppen tot een verstandelijke overprestatie, die in de gemeenschap meestal niet bepaald gewaardeerd is. Deze jongeren treden naar voren en worden scherpe denkers, die wel degelijk in staat zijn vorm en gestalte te geven aan de dingen. En dat op een leeftijd, waarop een beroeps politician het nog niet eens tot gemeenteraadslid kan brengen.

Kijk eens hoeveel bv. zeer jonge professoren er op dit ogenblik zijn. Het aantal zeer begaafde jongeren groeit nog steeds. Opvallend is daarbij, dat de meeste van deze jongeren religieus georiënteerd zijn. Niet, dat zij tot een kerk behoren, maar zij kennen in zich een diep geloof en het bovenzintuiglijke of het bovenzintuiglijke speelt voor hen een rol in het dagelijkse leven zozeer, dat het medebepalend kan zijn voor de wijze, waarop men zich in dit leven zal uitdrukken en manifesteren. Hierdoor ontstaat een soort kaste, die nergens bij behoort en zelfs, wanneer zij optreedt in een functie binnen de maatschappij, er eigenlijk niet bij behoren kan door de afwijkende opvattingen en inzichten. Hierdoor maakt deze kaste echter wel veel los binnen de gemeenschap. Omdat wij hier te maken hebben met mensen die verstandelijk vaak zeer begaafd zijn en die vaak ook emotioneel zeer gevoelig zijn, zodat zij achtergronden aanvoelen en vermoeden waar deze redelijk nog niet aan te duiden zijn, zullen zij de hoge omes a.h.w. dwingen tot duidelijkheid en tot woord houden. Zoals u weet is dit het meest verderfelijke wat er voor een politicus of gezaghebber maar kan bestaan. Wat betekent, dat deze jongeren door de wijze waarop zij optreden, in staat zijn, een groot deel van de mensen te laten zien wat er feitelijk aan de hand is.

Misschien dat Portugal niet zo snel tot een omwenteling zou zijn gekomen wanneer er niet in studentenkeldertjes liedjes geboren waren, die eenieder zachtjes floot en neuriede, zelfs de mannen van het leger in de koloniën. Om de inhoud van een van die liederen even aan te halen: Ik wil thuis zijn, wandelen in de zon. Ik wil vrij zijn, geen uniformen meer, maar alleen de bloemen rond mij. Dergelijke liederen kun je trouwens nu ook overal op de wereld horen. De tijd van het belerende strijdlied lijkt voorbij. Brecht is de man geweest, die badinerende een vertekend beeld gaf in zijn liederen, de maatschappij a.h.w. stellende tegenover een droomwereld, de dagelijkse feiten vergetende voor de uitzonderingen. Hij vecht door weemoed en vergelijking, de tegenstelling vooral tussen rijk en arm, licht en donker: "doch die im dunklen sieht man nicht..." Na hem kwamen mensen die anders, feller, personen en feiten aanvielen. Om hiervan een voorbeeld te noemen: "Slaap wel, meneer de president". Die nieuwe liederen zijn echter niet meer een vertekening, een aanval in de eerste plaats. Zij stellen eenvoudig: zo kan het zijn, zo kan ik dromen en leven als met engelen rond mij. Zoals een Italiaans lied, dat nog enkele weken geleden opgeld deed, zegt: "Laat ons zelf doen, wat goed is. Dan wordt de wereld een paradijs. Dan ga ik mijn wegen met de engelen rond mij en geen geestelijke zegt

mij meer, hoe ik stemmen moet". Gesteund door deze nieuwe kaste zoeken steeds meer mensen naar een nieuwe visie op het leven. Omwentelingen zijn niet, zoals u mogelijk veronderstelt, alleen maar revoluties. De politieke omwenteling is veelal in deze dagen eerder het laatste symptoom van een omwenteling, die zich reeds in de gedachten van de mensen afspeelde en nu langzaam ook naar buiten kenbaar wordt.

Een voorbeeld van dergelijke in de mens plaatsvindende omwentelingen vindt u in Italië, waar de mensen 'nee' moesten stemmen om 'ja' te zeggen tegen echtscheiding. De reacties van het electoraat daar zijn zo verbluffend anders, dan men op grond van vroegere ervaringen meende te mogen verwachten, dat politici en massapsychologen nog voor een raadsel staan. Wat immers gebeurde? Een dom, gemeenlijk volgzaam en lijdzaam volk, dat placht te gehoorzamen aan preekstoel en biechtstoel, heeft rustig zijn mening uitgesproken tegen alle oproepen van de geestelijkheid en hogere standen in. Men heeft een keuze gedaan, die indruiste tegen alle rechtse beginselen, maar vooral tegen de uitspraken van de paus en zijn geestelijke macht. Wat voor kort nog onvoorstelbaar leek. Deze omwenteling is zo groot, dat het voor een niet-Italiaan niet eens goed voorstelbaar is. O, u denkt natuurlijk nu aan films met Gino Cervi in de rol van Peppone, de communist. Een schoolvoorbeeld van iemand die beweert niets voor de kerk te voelen, maar die in stilte nog wel een kruisje wil slaan en zijn kinderen trouw laat dopen.

Nu is het waar, dat onder de burgemeesters en autoriteiten in Italië langzaamaan steeds meer volksmensen komen die worstelen om boven alle verdeeldheid uit te komen en toch nog iets van broederschap en rechtvaardigheid te vinden. Zij zijn echter nog steeds in de minderheid tegenover de vaak bovendien van adel zijnde vertegenwoordigers van de grote belangen. Het feit, dat het kerkvolk bereid is achter de zoekers naar een andere samenleving te staan en zelfs niet bevreesd lijkt te zijn voor de kerkelijke banvloeken die verklaren dat het doodzonde is 'ja' te zeggen tegen echtscheiding - zelfs maar als mogelijkheid - maakt duidelijk dat er een nieuwe wind gaat waaien.

Ook in Nederland is veel veranderd. In de ogen van buitenlanders is uw land een van de frivolste landen van de wereld. Amsterdam heeft de plaats ingenomen, die in 1800 door Wenen werd ingenomen en rond 1900 door Parijs. Dan moet er toch onvoorstelbaar veel veranderd zijn. Wanneer een volk, dat zo behoudend is en voorzichtig, zo kruideniersachtig, de kat uit de boomkijkerige als het Nederlandse - vergeef mij, maar dat is een volksmentaliteit - opeens frivoliteit en nieuwe zeden kan aanvaarden, dat een volk dat zo gereformeerd is, zelfs in zijn atheïsme als het uwe, verdraagzaam wordt tegenover andere opvattingen en leefwijzen, betekent dit een omwenteling van belang. De feiten? Men vindt seksshops en pornofilms een normaal verschijnsel en wanneer iemand streakt, zeggen de goede burgers niet meer schande, maar "daar gaat er weer een verkoudheid halen." Wat veel betekend is volgens mij.

Het geheel van alle omwentelingen toont volgens mij een invloed aan, die uit geest en kosmos langzaamaan een vernieuwing schept van de wereld. Wanneer mensen in de eerste plaats als mens willen leven en niet meer in de eerste plaats aan een bestaan denken als een consumeren en machthebbend of onderdanig zijn, is er immers veel gewonnen. Indien de mensen echter ook nog gaan begrijpen dat menszijn het recht impliceert om anders te zijn, dan begint er waarlijk een nieuwe tijd. Vergeet niet in dit verband, dat alle vormen van macht in feite zijn gebouwd op de angst en de bigotterie van de massa. Alle autoriteit wordt ontleend aan de neiging van mensen hun eigen verantwoordelijkheid zoveel mogelijk op anderen af te schuiven. Wanneer dit verandert, ontstaat een geheel nieuwe vorm van leven en denken, een omwenteling, die zeker niet beperkt zal blijven tot materiële verschijnselen. Die vergaan weer, maar de innerlijke verandering blijft.

Oranje-Vrijstaat is al lang ter ziele. Oranje staat nog aan het hoofd van een staat, maar een oranjestaat is het al lang niet meer, eerder een licht rode sociale staat, die oranje uit traditie nog vereert. Belangrijk is de veranderingen in de geest. Waar eens provo een belangrijke functie had in de ontwikkeling van de maatschappij, is ditzelfde provo nu weer verouderd. Waar eens een hippie, een bloemenkind een bijzonder verschijnsel was, blijkt nu eenieder mee veranderd te zijn, zodat de bijzonderheid van deze vorm van leven en denken opgaat in een meer algemene

ontwikkeling. De mentaliteit verandert onder de mensen. Maar ons bleek reeds vele malen, dat een verandering van mentaliteit ook een verandering in de receptiviteit van de mens betekent. Een opvallend verschijnsel, dat soms zelfs door Nederlandse staatslieden gedemonstreerd wordt, is het aanvoelen van het verborgene.

Het inzicht dat uw land in de wereldpolitiek toont, moge afgestraft worden door anderen en bovendien in zijn betekenis en uitingen door de publiciteitsmedia sterk vertekend worden, maar blijkt toch zeer reëel te zijn en een wereldbenadering in te houden, die ook uitgaat van een erkennen van geestelijke waarden en mogelijkheden van de mensheid. De Nederlander, die eens dacht dat hij, door het geven van jaegerondergoed aan negers, de hemel kon verdienen, is reeds overleden. Daarvoor in de plaats staan steeds meer mensen die geen weldadigheid meer willen bedrijven, maar wel bereid zijn de neger als gelijke de hand te reiken en hem te helpen, waar dit noodzakelijk en onvermijdelijk is, zonder hem daarom zijn eigen verantwoordelijkheden te ontnemen.

Ook in verband met geloof en bijbel zien wij steeds meer mensen niet vragen: "waar staat iets, wat hierop past", maar eerder: "wat betekent dit voor mij, hoe kan ik hierin mijn geloof beleven zonder de feiten te ontkennen?" Ik meen dan ook dat de belangrijkste en meest algemene omwenteling van deze dagen wel tot uiting komt in verschillende revoluties, maar toch allereerst een geestelijke omwenteling genoemd mag worden. Er is een verandering in de sensitiviteit van de mensen die je net zo goed ergens in uw land aan kan treffen als elders, net zo goed in rijke milieus als in de bidonvilles en favela's, ergens bv. in Zuid-Amerika of elders. Het is of de mensen ergens iets nieuws voelen. Zij zijn ongedurig. Het is duidelijk dat vele mensen op het ogenblik niet weten, wat zij aan moeten met zichzelf, met de wereld en met het leven. Maar dat komt vooral doordat oude zekerheden in het ik verstoord worden door nieuwe inzichten, door nieuwe krachten ook, waarvan de meeste mensen nog niet weten hoe zij die zouden moeten gebruiken. De mensen kunnen bv. gemeenlijk nu veel meer dan zij denken, wanneer zij hun beperkingen t.a.v. eigen plicht en mogelijkheid maar terzijde leren stellen. Maar dat kunnen zij gemeenlijk nog niet.

Daarom is er overal verwarring en zien wij over de gehele wereld een toenemende prikkelbaarheid. Daarom verwachten wij voor het komende jaar nog allerhande trammelant. Maar toch is het wel zeker, dat de mensen van vandaag aanmerkelijk anders zijn dan zelfs de mensen van zeg 10 jaren geleden. Wat geldt voor de gehele wereld. Wanneer je ziet dat zelfs mensen in landen als Griekenland, of wat dat betreft Rusland, uit gaan grijpen naar een nieuwe wijze van leven en trachten door te dringen in een nieuwe wereld met mogelijkheden, die men nu nog paranormaal zou noemen en die in vele gevallen bovendien mystiek genoemd mag worden, zo is het wel duidelijk dat er een omwenteling aan de gang is die door niets meer tegen te houden is, een omwenteling die je zelfs in bloed niet meer kunt smoren, een omwenteling die legers doet uitrukken voor het volk in plaats van voor de machthebbers. Er is een omwenteling aan de gang die zelfs de arbeiders steeds minder zal doen vragen naar extra emolumenten en wat zij verder middels cao's e.d. af kunnen dwingen, maar hen allereerst zal doen vragen, of het werk wat zij doen, nu wel werkelijk nodig is en wel voor allen zo juist mogelijk wordt verricht.

Het is een wereld, waarin grote veranderingen onvermijdelijk zijn. Het is jammer dat wij in een dergelijke wereld maar al te vaak dingen zien die in wezen eerder op hun plaats zouden zijn rond het begin van deze jaartelling. Wanneer je hoort hoe in Israël en Libanon het geroep om bloedwraak opklinkt - ongeacht het feit dat ook geschreven staat: "Mij is de wrake, zegt de Heer uwen God" - kun je de emoties mogelijk begrijpen, maar voel je aan dat een dergelijke benadering van conflicten nu niet meer redelijk en aanvaardbaar is. Zoals het voor eenieder in deze tijd onbegrijpelijk is, dat Palestijnen teruggrijpen op de oude gebruiken van de Haschischin, de moordenaars, die eens vanuit de Hogar kwamen om staatslieden e.d. te vermoorden in de zekerheid hierdoor het paradijs te verwerven. Nu pleegt men vliegtuigkaping of gijzeling in plaats van sluipmoord, maar de inslag is hetzelfde. Je vraagt je af hoe het mogelijk is dat mensen door een dergelijke beweging gegrepen kunnen worden. Ik zoek dan een verklaring en vindt die in het feit dat deze mensen vooral bang zijn voor hetgeen zij in zichzelf ontdekken. Deze mensen zijn bang voor hun begrip, voor hun aanvoelen.

Wanneer zij kunnen denken schreeuwen zij zo hard hun leuzen, dat zij de hoop kunnen koesteren hun verstands- en gevoelswereld te overschreeuwen en zo ongevoelig en vol zelfrechtvaardiging hun belangrijkheid aan anderen te bewijzen door tegen zichzelf en de wereld in te handelen. Deze mensen zijn bereid anderen of zichzelf op te offeren en trekken zich van alle gevolgen niets aan, alles liever dan toe te moeten geven, dat zij gefaald hebben.

Het is wonderlijk wat er op het ogenblik overal zo gebeurt. Hoe vreemd die omwentelingen soms verlopen, kun je op het ogenblik zien in Japan: Lange tijd was dit land naar buiten toe zeer democratisch, maar bleef gelijktijdig intern gericht op zijn oude orde en denkwijzen, waarin de lijnen van het verleden werden doorgetrokken naar het heden en zelfs de demonstraties van de studenten ergens nog verliepen volgens de oude regels die in de tijd van de Deimos reeds golden. Maar in datzelfde Japan breekt nu opeens iets anders los. Er zijn nieuwe, half boeddhistisch, half spiritistisch openbaringen, die het oude geloof en denken veranderen. Maar gelijktijdig zien wij hoe steeds meer arbeiders hun bindingen met het bedrijf waar zij werken, opnieuw gaan beschouwen en zich afvragen waarom je daaraan tot elke prijs trouw zou moeten blijven.

Problemen met arbeiders waren tot voor kort in Japan ondenkbaar. Geschillen met een vakbond dat was mogelijk, maar wilde stakingen waren iets waarvan men niets hoorde. Toch zijn er nu wilde stakingen. Tot voor kort was het ook ondenkbaar dat mensen buiten de officiële pers om pamfletten uit zouden geven, waarin hooggeplaatste personen worden aangevallen. Toch gebeurt dit op het ogenblik. Veel verandert hier. Het is of Japan dat diep van binnen nog middeleeuws was, en dat zijn uiterlijk westers zijn, alleen gebruikte als een masker om daarachter de legende van de goddelijke keizer en de meerwaardigheid van de Japanner te verbergen, opeens losbreekt uit de oude sleur. Een sterke omwenteling, een keer van mentaliteit overal, tot bij de studenten en in de studentenbonden toe, wordt kenbaar en wordt zichtbaar tot in de hoogste kringen. Dat betekent volgens mij toch wel dat er iets belangrijks aan de gang is.

Kijk ook eens naar landen als Korea. Ook hier horen wij van nieuwe openbaringen die vreemd genoeg niet in overeenstemming zijn met alles wat er geleerd wordt, alles wat naar men meent, hoort. Zelfs hier is een keer in de mentaliteit van het volk niet meer te ontkennen. Door India trekken op het ogenblik vele heilige mannen en prediken geluk. Iets waarmee de officiële godsdiensten al evenmin gelukkig zijn als de regering. Want geluk is iets, wat je als kerkelijke leider of staatsman niet kunt gebruiken. Met gelukkige mensen kun je geen politiek maken en geen kerkelijke kapitalen in stand houden. Overigens zal het u bekend zijn, dat politiek alleen kan bestaan door de pretentie bepaalde ongelukstoestanden te bestrijden, terwijl op ander terrein dergelijke situaties gelijktijdig veroorzaakt worden. Vergeef mij mijn opmerking. Een eerlijk politicus voelt dit zeker niet zo. Maar dat komt dan ook door het feit dat hij de dingen beschouwt vanuit een theorie en de plaats, waarop hij zelf staat, niet vanuit de werkelijkheid.

Wanneer ik u dit alles voorleg en nadenk, zo moet ik wel stellen dat er een omwenteling aan de gang is in de mens, een omwenteling die veel belangrijker is dan een Watergate, een aftreden van Brandt, een machtsstrijd in de opperste Sovjet of iets dergelijks. Er is op dit ogenblik, een algemene mentaliteitsverandering, die door niets geheel verklaard kan worden. Sociologen die verklaringen proberen te geven, zullen zelf toegeven dat hun stellingen speculaties zijn, meer niet. Er is eenvoudig geen redelijke verklaring te vinden. De verandering is echter onmiskenbaar. En waar de innerlijke mens verandert, verandert ook de wereld. Dat gaat niet van vandaag op morgen. Toch zal veel eenieder duidelijk maken dat er inderdaad beslissende veranderingen aan de gang zijn, ook wanneer weer grote moordpartijen in Afrika optreden binnen korte tijd. Ook wanneer blijkt dat een grote ramp saamhorigheid tot stand brengt tussen volkeren die elkaar sinds lang bestreden hebben - wat over enige maanden waarschijnlijk het geval zal zijn. Wij zullen symptomen zien; de spanningen de geladenheid die met dergelijke veranderingen gepaard gaat, zullen wij allen in en rond ons aan kunnen voelen.

Er moet iets veranderen. Wij voor ons als mens of geest menen dan dat morgen reeds alles anders zal moeten zijn. Maar morgen is er niets anders. De spanningen bouwen zich in ons op en wij weten niet meer wat daarmee te doen.

Je wordt lusteloos, verveeld, je zegt "ik zal wel eens zien". Maar de kracht blijft in je werken, stuwt zich steeds meer in je op. Steeds duidelijker dringt zich het denkbeeld op dat alles anders moet, dat het noodzakelijk is, dat er een verandering komt. Je gevoelens kun je niet in tijd definiëren, maar eenieder in deze dagen voelt dat er in hem iets aan het veranderen is. Wanneer je werkelijkheidszin genoeg hebt, zie je ook de uitingen van die verandering naar buiten toe. De wereld verandert sterk in deze dagen en met het voortschrijden van die verandering zal mogelijk de grote omwenteling tot stand komen die noodzakelijk is voor deze arme en mishandelde aarde, voor een mensheid, die weer begrip moet krijgen voor haar eigen wezen, haar eigen plaats in de wereld en in de kosmos. Er is een mensheid noodzakelijk die zich meer en meer bewust wordt van de vele andere werelden en krachten, die rond haar zijn. Deze mensheid is dichterbij, dan u zou durven geloven.

Hebt u commentaar?

Reactie: Een aantal weken geleden was er een lezing over "Morgen is het anders". Hierin werden een aantal concrete punten behandeld, die mogelijk een uitdrukking vormen voor hetgeen u brengt. U geeft m.i. eerder achtergronden dan concrete gegevens.

Antwoord: Je kunt volgens mij in dit verband moeilijk concrete gegevens verschaffen, omdat dergelijke meer concrete gegevens omtrent verdere ontwikkelingen gebaseerd moeten zijn op een extrapolatie van nu bestaande mogelijkheden en gegevens. Anders gezegd: je kunt de mensheid wel veranderen, maar daarmee verander je nog niet de stad, waarin die mensen wonen. De mentaliteit van de inwoners verandert niet de stad, maar wel het beleven, de persoonlijke benadering en zelfs de sfeer van die stad. Dit geldt ook voor het geheel van de menselijke samenleving. Een maatschappij is een structuur, die je uiterlijk niet onmiddellijk geheel kunt veranderen, omdat zij eenvoudigweg te gecompliceerd is. Indien één enkele factor wegvalt, is er een kans dat alles bezwijkt. Wat betekent dat vooral uiterlijke vormen nog wel een langere tijd zullen blijven bestaan. Maar de structuur vormt nog wel een kader, maar is niet meer van zo overheersend belang, wanneer de mensen veranderen.

Laat mij het zo stellen: Het is niet belangrijk meer, of je al dan niet aan een drukke verkeersweg woont, wanneer elke automobilist respect krijgt voor zijn medemensen, ook voor de anderen die niet rijden, terwijl hij aan het verkeer deelneemt. Dan immers zal hij veel overlast vermijden, een deel van het lawaai vermindert, terwijl mensen geen risico's meer nemen die anderen zouden kunnen schaden. Dat de mensen anders, meer maatschappelijk, gaan reageren is in dergelijke gevallen veel belangrijker dan het feit dat men op een gegeven ogenblik al die wegen niet meer van node zal hebben. Zoals het niet zo belangrijk is dat er geen torenflats meer zijn - hoe geestelijk ongezond het wonen daarin ook voor velen is - maar het is belangrijk dat de bewoners van dergelijke flats veranderen van een groep zich ergerende burens in een werkelijke gemeenschap, waarin eenieder met eenieder rekening wil houden. Het karakter verandert. Mijn betoog is, dat ongeacht de vele symptomen daarvan, de veranderingen van deze tijd in feite berusten op een omwenteling in de menselijke mentaliteit, waarmee men nu nog geen raad schijnt te weten, maar waaruit toch steeds sterker naar voren komt dat innerlijke veranderingen niet alleen spanningen in de mens betekenen, maar reeds nu een zich wijzigen van het maatschappelijke beeld ten gevolge hebben.

Vraag: Is het opbouwen van spanningen in de mens het gevolg van een aanrakingsvlak met een geestelijke wereld?

Antwoord: Moeilijk te beantwoorden. Allereerst hebben wij te maken met bepaalde kosmische stromingen. Daarnaast spelen varianten in de zonneactiviteit een rol, terwijl ook veranderingen in de samenstelling van de atmosfeer eveneens een rol spelen. Dit alles speelt mede een rol. Maar naast deze meer algemene beïnvloedingen op stoffelijk vlak zal voor velen, maar niet voor eenieder, een aanrakingsvlak tussen ik en geestelijke werelden een verdere opbouw van innerlijke spanningen betekenen. Waarbij moet worden opgemerkt, dat deze soort spanningen sterker optreedt naarmate men minder in staat is voor zich vorm of uitdrukking te geven aan deze contacten, en mogelijk ook ervaringen. Dit jaar zal velen van u wel duidelijk worden dat bepaalde kosmische factoren een grote rol spelen in de spanningen van deze tijd. Geestelijke en meer materiële factoren zijn echter daarvoor t.m. mee aansprakelijk.

Ik sluit nu af. Ik heb getracht u een achtergrond te geven, waartegen men het gebeuren van deze tijd zuiverder kan zien en interpreteren. Ik gaf hieraan de voorkeur boven een meer op feiten gericht betoog. De rest kunt u wel in uw kranten lezen.

Dit was een beeld van datgene wat volgens mij bovenal belangrijk is. Tevens lijkt het mij een verklaring voor de lusteloosheid die zo velen van u reeds enige tijd ervaren. U sputtert vaak van de geestelijke energie en hebt vaak een hoog potentiaal, maar kunt u nog niet uiten. Uw lusteloosheid kunt u dan ook vergelijken met de rusteloosheid en lusteloosheid die u vaak voelt kort voor een onweer. Je bent geladen en kunt die lading niet afreageren. Maar de mogelijkheid daartoe komt altijd en voor velen onder u ligt die mogelijkheid in de tijd niet eens zo ver verwijderd - velen zullen dit na 3 à 4 maanden reeds ten dele kunnen bevestigen. Zo rond september kunnen er in uw wereld weer allerhande leuke dingen gaan gebeuren. Kijk dan a.u.b. niet alleen naar de verschijnselen. Dezen zijn vaak misleidend t.a.v. de werkelijke inhoud van het geheel. Het gebeuren wordt vaak bepaald door het onvermogen van degenen die krachten trachten te ontladen, dezen ook goed te beheersen.

Veel van het falen in deze dagen is volgens mij dan ook te wijten aan het onvermogen van velen, de krachten die zij in zich vermoeden, ook bewust en gericht te gebruiken. Veel verwarring komt voort uit de angst voor hetgeen de mens als mogelijkheden in zichzelf vermoedt. Ik hoop dat u alles nu zover duidelijk is geworden, dat u ondanks alles de toekomst met wat prettiger verwachtingen tegemoet zult zien en mogelijk zelfs zult overwegen of veel van uw verveling e.d. niet voornamelijk voortkomt uit een niet gebruiken van de energieën, die in u berusten. Meent u dat dit juist is, begin te experimenteren. Want alle grote ontdekkingen zijn ontstaan middels het experiment. Dit geldt zowel voor innerlijke als voor uiterlijke waarheden.

Ik dank u voor uw aandacht.

ESOTERIE

Goedenavond, vrienden.

Het wordt moeilijk. Wij moeten actueel zijn en toch wat geestelijk zijn. Nu kan ik er wel snel iets van de geestelijkheid doorheen mengen. In Italië moet je bv. non zijn om si te zeggen... Probeer ik geestelijk te zijn, dan loopt het vaak wat uit de hand. Dat komt door het feit dat de meeste mensen denken dat iets, wat werkelijk geestelijk is, niet meer verstandig mag zijn. Aan de andere kant mag u mij zeggen, dat je als geest wel geestig mag zijn, maar zeker niet zonder daarbij ook je verstand te gebruiken. En wanneer je geen eigen hersens meer hebt om redelijk te argumenteren, zo heb je als geest nog altijd een medium. Een goed medium is eigenlijk voor een geest vaak een soort uitleenbibliotheek voor logica, maar helaas zijn sommige van die bibliotheken wel eens gebrekkig ingericht. Vandaar dat er zo weinig logica door zo vele mediums doorkomt. Ik kan daarover zelf meepraten.

Wanneer ik gewoon en redelijk op mijn wijze wil praten, zo zal ik beginnen met de volgende opmerking: De meeste mensen zijn ook geest, maar wanneer zij dit goed beseffen, vinden zij zichzelf eerder een spook. De meeste mensen bouwen hun geestelijke begrippen immers niet op uit hun geluk en hun harmonie, maar uit hun angst voor alles wat zij verwachten te krijgen voor alles wat zij niet hadden moeten doen en toch gedaan hebben. Later wordt het nog erger: dan ergeren zij zich over het feit dat blijkt dat zaken geen gevolgen hebben, die zij niet gedaan hebben, omdat men hen zij dat zij die niet moesten doen, terwijl zij het hadden willen doen en naar nu blijkt ook best hadden kunnen doen, omdat daarop geen straf staat.

Overigens zou een mens op aarde de geest eenvoudig moeten beschouwen als een van zijn vele zintuigen. Maar ja, daarin hebben de meeste mensen geen zin. Bovendien: wanneer je je geest te veel gebruikt, willen vele mensen niets meer met je te maken hebben en beweren dat zij je tuig vinden. Want de geest omvat nu eenmaal een besef, dat verder reikt dan het normaal menselijke, omvat een kracht die verder gaat dan voor vele mensen aanvaardbaar is, plus een vermogen de dingen te doorzien, en dat is voor mensen geheel onaanvaardbaar, omdat zij dan

alle dingen van hen kunnen zien, waarvan zij nu nog kunnen hopen dat niemand daarvan iets gezien heeft. Dat maakt het voor een mens wel wat moeilijk zijn geest volledig in te schakelen in zijn stoffelijk bewust leven. Ik moet dat wel toegeven.

Ik wil hierbij nog iets politieks ook mengen. Wat dacht u van het volgende: Het is een geluk dat de christelijke unie niet van de grond kan komen, want de a.s. leden zijn nu al zo fondantchtig in hun beschouwingen, dat het anders een complete suikerunie zou worden. Om hun dogma's te verkopen in de politiek moeten de mensen immers wel zo wee zoetelijk spreken over hun ideaal, dat een verstandig mens, dat niet tegen een dieet van fondant kan, er al snel misselijk van zou worden. Laat ons dus hopen, dat de aspirant-leden onderling blijven twisten. Dan blijft er althans nog enige pit in de zaak. Dat een dieet van fondant onuitstaanbaar is, hebben vooraanstaande christenen overigens kennelijk al lang geleden ontdekt. Dus prediken zij anderen het christendom en praktiseren zelf het tegendeel.

In vele gevallen is voor de mens het ideaal alleen maar het sausje dat hij gebruikt om aanvaardbaar te maken wat hij noodzakelijk noemt. Theorie en praktijk verschillen altijd weer onder de mensen. Dat komt waarschijnlijk omdat de mensen nog niet doorhebben dat je, wanneer je al leeft en leven wilt, dat helemaal moet doen. Vroeger begrepen de mensen dit beter. Maar ja, toen hadden zij toch weer hulpmiddelen om delen van die vrijheid uit te sluiten. De dames droegen kuisheidsgordels en de heren een harnas ... Giechel niet zo. Ik bedoel alleen maar dat iets wat een explosie zou moeten zijn, dan uitloopt op een gongslag. Enkelen begrijpen mij kennelijk nu te goed, terwijl anderen zich afvragen, of dit misschien een Chinese wijsheid is. De laatsten vergissen zich, al ben ik in uw ogen mogelijk een rare Chinees. Trouwens: Chinezen zijn vreemde mensen. Iemand die vele kinderen had beweerde dat hij dit alles dankte aan de inspiratie van voorzitter Mao. Moet die Mao ook een vreemde vogel zijn. Mij lijkt dat maar bedenkelijk. Maar terug naar de geest.

Voor de stofmens is de geest eenvoudig een functie van zijn leven. Wanneer die geest zijn juiste plaats krijgt in je stoffelijke bestaan, zul je veelal dingen doen die niet aan de stoffelijke logica beantwoorden, maar wel altijd weer goed aflopen. De geest is voor u een soort ingebouwd kompas, waardoor u de afwijkingen van het menselijke denken zover kunt compenseren dat uw leven ondanks alle theorieën in overeenstemming met de feiten blijft. Wil je als mens de geest op de juiste manier begrijpen, dan geldt het volgende: De geest is in staat een deel te compenseren van hetgeen je materieel tekortkomt, of waarin je materieel tekortschiet. Maar zij zal dit alleen waarmaken, wanneer je de geest een gelijke belangrijkheid met de stof toekent.

Maak je de geest in je leven te belangrijk, dan loopt de zaak stoffelijk in het honderd. Maak je de stof te belangrijk, dan gaat het je geestelijk bedonderd. Aanvaard: je de eenheid van stof en geest echter evenwichtig, dan leef je in stoffelijke vorm datgene, wat je altijd geweest bent, zelfs in een vorm die je pas zo even hebt aangenomen. Dat leven, wat je werkelijk bent, is erg belangrijk. Want elke mens is een klein beetje anders. Je zou het nog sterker moeten uitdrukken en zeggen: In uw wereld is elke mens een beetje gek, ook al weet eenieder dit gemeenlijk zo goed te camoufleren, dat men van elkaar denkt dat men normaal is. Daarom loopt het in de wereld gekker, naarmate de mensen meer normaal doen.

Nu liggen gek en genie dicht bij elkaar, zoals u zult weten. De geest kan hier het verschil uitmaken. Wat een fout wordt wanneer je stoffelijk alleen leeft, waar je moeilijkheden mee krijgt naar buiten, dan wel innerlijk, kan door de toevoeging van de geest worden tot een beter beseffen, een beter gericht leven met als gevolg een geniaal reageren. De mens kan zich dan zelfs verheffen boven de stoffelijke bindingen, die een mens zo vaak een zichzelf zijn beletten. Want een mens denkt vaak wel dat hij vrij is, maar de vraag is altijd weer hoever die vrijheid gaat. Men denkt wel eens dat de vrijheid om te vrijen erg belangrijk is. Maar dan loopt het vrijen weer zo uit de hand, dat je van het vrijen geen vrijheid meer overhoudt om iets anders te doen. Want men wil altijd en voor alles vrijen. Iets, wat naar men zegt, met de leeftijd verdwijnt, maar dan toch kennelijk wel heel erg langzaam.

Vrij zijn is geestelijk bereikbaar, maar stoffelijk echter niet. Met de vrijheid die je geestelijk bezit, kun je een deel van je stoffelijke onvrijheid compenseren, dat is waar. Je kunt er bv. voor zorgen dat alle beperkingen die er stoffelijk voor je bestaan, niet de vorm aannemen van hekken, waar je niet meer tussen uit kunt, maar eerder rails worden, die je geleiden en het je eenvoudiger maken je doel te bepalen en te bereiken. Een mens is altijd onderweg, zelfs wanneer hij denkt dat hij rust. Want het gehele leven is geestelijk en ook lichamelijk een continu-proces. Wanneer u bv. slaapt, bent u geestelijk bezig, omdat de werkers tijdelijk het huis verlaten hebben, opdat de werksters de zaak schoon kunnen maken.

Wanneer u als mens fantaseert, leeft u niet in een andere wereld, maar bent u bezig bepaalde tendensen, die geestelijk of stoffelijk in u bestaan, om te zetten in beelden. Bezie je alle fantasie als een uitdrukking van hetgeen je op een bepaald ogenblik bent, dan vormt zij zelfs nog een zelfopenbaring ook. Veel mensen zullen tegen dit laatste bezwaar hebben. Ik begrijp het en kan mij hun bezwaar best voorstellen. U niet? Er zijn mensen die hun gehele leven neerschrijven. Het klinkt dan allemaal zo mooi. Maar zoals een bepaald iemand al moest ervaren: het is heel anders, zoals het op de band staat en lijkt heel wat beter, wanneer het op schrift komt - wanneer een ander de band niet kan afluisteren natuurlijk. Wat betekent, dat je moet leren het geheel van je wezen en het geheel van je leven actief te gebruiken en te beseffen. Daar ik nuchterder ben dan menige meer mystiek klinkende spreker - waar menigeen verheerlijk naar zit te kijken - wil ik proberen enkele regels te geven die bij de voorgaande denkbeelden passen.

1. Je hebt in jezelf de kracht om al datgene te doen, wat je voor jezelf als mogelijk beschouwt. Indien je aarzelt of iets voor jou mogelijk is, loont het de moeite het eens te proberen. Want de kans is groot dat dit dan inderdaad mogelijk blijkt te zijn. Eerst door alles wat voor je mogelijk is, zoveel je maar kunt tot waarheid te maken, leef je volledig en word je je meer bewust van hetgeen je werkelijk bent.

2. Alles wat je alleen voor jezelf doet, blijft tot jou beperkt en heeft daarom ook beperkte waarde. Het is als sparen in een oude kous. Doe je iets voor een ander of mede voor een ander, dan lijkt het meer op een kapitaaltje naar de bank brengen. Alleen heb je weinig kans op devaluaties en krijg je zeker een flinke rente. Wie veel doet voor anderen, vergroot zijn eigen vermogen en mogelijkheid.

3. Hoe meer je leeft voor je naasten, hoe intenser je eigen leven wordt en hoe beter je in jezelf kracht en begrip leert vergaren, waardoor je na de dood en soms reeds voordien andere werelden gemakkelijk kunt betreden en de inhoud van die werelden ook kunt begrijpen. U weet het nu dus. Het is gemakkelijk genoeg om mijn wereld te betreden en te leren begrijpen. U komt maar eens een keer buurten.

4. De volgende raad zullen vele mensen vreemd vinden, maar zij is juist: Neem jezelf niet te zeer au sérieux - voor u speciaal gebruik ik deze Haagse uitdrukking. Naarmate u uzelf ernstiger neemt, zult u minder beleven en meer tekortschieten t.a.v. uzelf en de wereld. Slechts de mens die zijn belangrijkheid in de wereld weet te relativeren, zal zijn relatie met de wereld op de juiste waarde kunnen schatten. En alleen een mens die juist zijn relaties met de wereld en zijn bestaan in de wereld erkent, zal hierdoor een verbondenheid voor zich met de totaliteit kunnen verwerven.

5. Nog een laatste opmerking, daarna heb ik naar ik meen voor vandaag weer genoeg aan het geestelijke gedaan. Wanneer je het geheel van alles wat rond je is, op je in laat werken, zul je ontdekken dat daaruit voor jezelf een kracht ontstaat. Wanneer je deze kracht richt op die delen van het geheel, waarmee je een grotere harmonie wilt bereiken, zul je daardoor tevens disharmonieën verminderen of vernietigen die je tot dan hebben gestoord.

Waarmee ik u vraag, of u iets te vragen hebt t.a.v. hetgeen ik gezegd heb, ofschoon ik van mening ben dat ik genoeg gezegd heb om geen vragen over te laten. Maar ja, dat is de vraag waarover u mogelijk iets te zeggen hebt.

Geen vragen? Dan zal ik graag nog even mijn spelletje met woorden met u spelen. Geeft u mij maar een woord.

Oliekan: Vroeger Oliekhan. Sinds het naasten van de firma kan hij echter. Anders gezegd: de kan, die leeg zou moeten zijn en vol blijft, maar altijd meer kost, dan hij in wezen waard is.

Glas: Iets wat mooi is, wanneer het vol is...

Je kunt ook zeggen: glas is een amorf doorzichtig materiaal, dat veel onthuld heeft, waarvan de mensen dachten dat het verbogen bleef achter de gordijnen.

Dualiteit: Het onvermogen van de mens eenheid te beseffen. Voor elke kracht van God, die hij ontdekt, heeft hij dan ook een minstens even grote duivel nodig om zo zichzelf te verklaren, waarom hij niet leeft volgens zijn besef van die God.

Een doordenkertje: Een verklaring die dermate simpel is, dat een mens eerst na moet denken voor hij beseffen kan, hoe eenvoudig de betekenis van de verklaring in feite is.

Uniformiteit: De neiging van de mens zijn eigen onvermogen te verbergen in een gelijkvormigheid, die vaak in kleding wordt uitgedrukt. Vandaar dat een mens in uniform vaak knapper lijkt dan hij in burger is, maar zich gelijktijdig stommer gedraagt dan hij is.

Inzicht: Het vermogen in het geheel de werkelijkheid te zien, die door uiterlijke schijn verdoezeld wordt. Inzicht is het in jezelf zien van de ware relatie tussen jou en het andere.

Ik zou natuurlijk ook kunnen stellen dat inzicht datgene is wat juist de mensen ontbreekt die nadrukkelijk weten te vertellen, wat een ander had moeten doen, nadat deze al wat anders gedaan heeft.

Inkijk: Iets wat de huidige damesmode voor het andere geslacht vaak zo aantrekkelijk mogelijk maakt...

Mens: Een wezen dat zijn waarde meent te ontlenen aan zijn uiterlijk, maar zijn betekenis slechts kan bewijzen door zijn bewustzijn te gebruiken, om allereerst alle gelijkwaardig bewustzijn als gelijk en menselijk te aanvaarden.

Blij: Dat kan een vis zijn. Maar u doelt op het gevoel dat je innerlijk ervaart, wanneer je juist leeft en handelt. Dan voel je dat de wereld beter is dan je verdient en je hoopt dat zij steeds weer beter zal blijken dan je haar zelf zou kunnen maken.

Liefde: De erkenning van een eenheid die niet aan uiterlijkheden gebonden is, waardoor het ik zichzelf schenkt aan het andere zonder daarbij te eisen, dat het andere zich ook aan het ik schenkt.

Vrede: Het innerlijk besef van juistheid, waardoor het geheel van je leven en je wereld voor jou aanvaardbaar wordt. Want uiterlijke vrede is niet te bereiken, zolang de mensen niet begrijpen dat innerlijke vrede de enige werkelijke vrede vormt, maar dan ook aanleiding wordt tot een gedrag, waardoor een uiterlijke schijn van vrede mogelijk zal worden.

Harmonie: Eenstemmigheid van waarden, waardoor alles zich invoegt in een geheel en dit geheel zich als eenheid kan openbaren, ongeacht de veelheid waaruit dit geheel is opgebouwd.

Vlo: Een insect dat verder kan springen dan een modern mens, ook al gezien de belastingen, ooit hoopt te kunnen springen.

Maatschappelijk werk: Een wijze van werken schijnbaar ten behoeve van anderen en vanuit de maatschappij, waardoor men de anderen vaak de mogelijkheid ontnemt zichzelf te zijn binnen de maatschappij en hen zelfs de mogelijkheid soms ontnemt zichzelf nog als waardevol deel van die maatschappij te beschouwen.

Maar je kunt ook zeggen: maatschappelijk werk is het pleister dat de maatschappij gebruikt om het onrecht dat zij leden van die maatschappij aandoet, enigszins te verzachten.

Tolerantie: Datgene, wat zelfs de schijnbaar tolerantien niet bezitten, omdat zij geen tolerantie kennen tegenover degenen die niet tolerant willen zijn.

Macht: Een ziekte die een mens aantast, zodra hij meent anderen te kunnen beheersen. Door welke waan hij anderen op gaat offeren om datgene te bereiken, dat hij zelf niet werkelijk begeert, tot hij ten onder gaat aan de spoken die hij zelf heeft opgeroepen om zijn zin te krijgen.

Humor: Het vermogen om over jezelf te lachen en het besef dat je eigen dwaasheden overal weerkaatst worden in het gedrag van anderen.

Transactie: Legitieme diefstal. Het is het sluiten van een overeenkomst, waarbij de een meent minder te betalen dan iets wat hij koopt waard is, terwijl de ander denkt dat hij meer krijgt dan het waard kan zijn: dus een vorm van wederzijds zelfbedrog.

Synthese: Het vermogen de eenheid der dingen te beseffen, ongeacht de schijnbare verschillen, waarmee zij tot uiting komen.

Democratie: Is een regeringsvorm die dermate absolutistisch is, dat de mensen denken dat zij ook iets te zeggen hebben.

Premier: De man die de verantwoordelijkheid neemt voor alles wat zijn ambtenaren doen en gelijktijdig verklaart dat niemand dit gedaan kan hebben...

Bankoverval: Een moderne wijze van zelfbediening in het incassowezen...

Dagsluiter: Iemand die met vrome woorden de geeuw opwekt, die noodzakelijk wordt nu het programma ten einde loopt.

En daarmee ga ik sluiten. Ik speel dit spel graag, maar moet nu werkelijk gaan. Ik wil alleen nog opmerken: Lieve mensen, lach wat meer om jezelf, om de wereld en om het al. Want hij die met een lach aanvaardt wat is en komen zal, zo vind je werkelijkheid en beseft eerst goed, wat hij is en kan zijn.

Goedenavond.

d.d. 17 mei 1974